

**Erfgoedtoets
Mechelen – Tinelsite
Edgard Tinellaan 6**

Natasja Reyms en Jordi Bruggeman

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 246

Aard onderzoek: Erfgoedrapport

Naam site: Mechelen, Tinelsite

Opdrachtgever: THV Edgar Tinel Commercialisatie, Boerenkrijgstraat 133, B-2800 MECHELEN

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Laagstraat 12, B-9140 TEMSE

Rapportage: All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
B-9140 Temse

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2014/12.807/50

© All-Archeo bvba, 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	7
2.1 Afbakening studiegebied.....	7
2.2 Aard bedreiging.....	7
2.3 Onderzoeksopdracht	9
3 HISTORISCHE ONTWIKKELING.....	11
3.1 Site en omgeving.....	11
3.1.1 1550-1565.....	11
3.1.2 1574.....	11
3.1.3 1649.....	12
3.1.4 1777.....	13
3.1.5 1802.....	13
3.1.6 1824.....	14
3.1.7 1865.....	14
3.1.8 1912.....	15
3.1.9 1939.....	15
3.1.10 2014.....	16
3.2 Overige bronnen.....	17
4 BESCHRIJVING EXTERIEUR.....	19
4.1 Blok A.....	20
4.2 Blok B.....	28
4.3 Blok C.....	31
5 BESCHRIJVING INTERIEUR.....	33
5.1 Blok A.....	33
5.1.1 Historische gegevens.....	33
5.1.1.1 Functie van de ruimtes.....	33
5.1.1.2 1971.....	34
5.1.1.3 1979.....	35
5.1.2 Huidige situatie.....	36
5.1.2.1 Kelder	36
5.1.2.2 Gelijkvloers.....	36
5.1.2.3 Eerste verdieping.....	36
5.1.2.4 Trappartijen.....	36
5.1.2.5 Zolderverdieping.....	37
5.1.2.6 Dakconstructie.....	37
5.2 Blok B.....	38
5.2.1 Historische gegevens.....	38
5.2.1.1 Functie van de ruimtes.....	38
5.2.1.2 1971.....	39
5.2.2 Huidige situatie.....	40
5.2.2.1 Kelder	40
5.2.2.2 Gelijkvloers.....	41
5.2.2.3 Eerste verdieping.....	41
5.2.2.4 Trappartijen.....	41
5.2.2.5 Zolderverdieping	42
5.2.2.6 Dakconstructie.....	43

5.3 Blok C.....	45
5.3.1 Historische gegevens.....	45
5.3.1.1 Functie van de ruimtes.....	45
5.3.1.2 1971.....	46
5.3.2 Huidige situatie.....	47
5.3.2.1 Gelijkvloers en eerste verdieping.....	47
5.3.2.2 Trappartijen.....	47
5.3.2.3 Zolderverdieping	47
5.3.2.4 Dakconstructie.....	47
6 DISCUSSIE.....	49
6.1 Leopold II Kazernes.....	49
6.2 Vergelijkbare kazernes in de regio uit 1883-1914.....	49
6.2.1 Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel in Mechelen.....	49
6.2.2 Dungelhoeffkazerne in Lier.....	51
7 WAARDESTELLING.....	55
7.1 Waardering.....	55
7.1.1 Zeldzaamheid.....	55
7.1.2 Authenticiteit.....	55
7.1.3 Representativiteit en herkenbaarheid.....	55
7.1.4 Ensemblewaarde.....	55
7.1.5 Contextwaarde.....	55
7.2 Evaluatie.....	56
7.3 Aanbevelingen.....	57
8 BIBLIOGRAFIE.....	59
8.1 Publicaties.....	59
8.2 Historische bronnen.....	59
8.3 Cartografische bronnen.....	59
8.4 Websites.....	60
9 BIJLAGEN.....	61
9.1 Fotobijlage.....	61
9.2 Plannen met aanduiding fotolocaties.....	63

1 Inleiding

In het kader van de bouwaanvraag voor een ontwikkelingsproject op de Tinel-site te Mechelen werd een erfgoedrapport met betrekking tot de culturele, historische en esthetische waarde van het bouwkundig erfgoed gevraagd. Het project situeert zich op de politie-site en de site van het jeugdcentrum. Het memoriaal en het predikherenklooster zijn niet inbegrepen in de opdracht.

De opdracht werd door THV Edgar Tinel Commercialisatie op 28 oktober 2014 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het bouwsporenonderzoek werd op 20 november 2014 uitgevoerd.

2 Projectgegevens en afbakening onderzoek

2.1 Afbakening studiegebied

Het terrein wordt aan de noordzijde begrensd door de Edgard Tinellaan, in het oosten door de Van Busleydenstraat, in het zuiden door de Jodenstraat en in het westen door de Kattenbleekstraat.

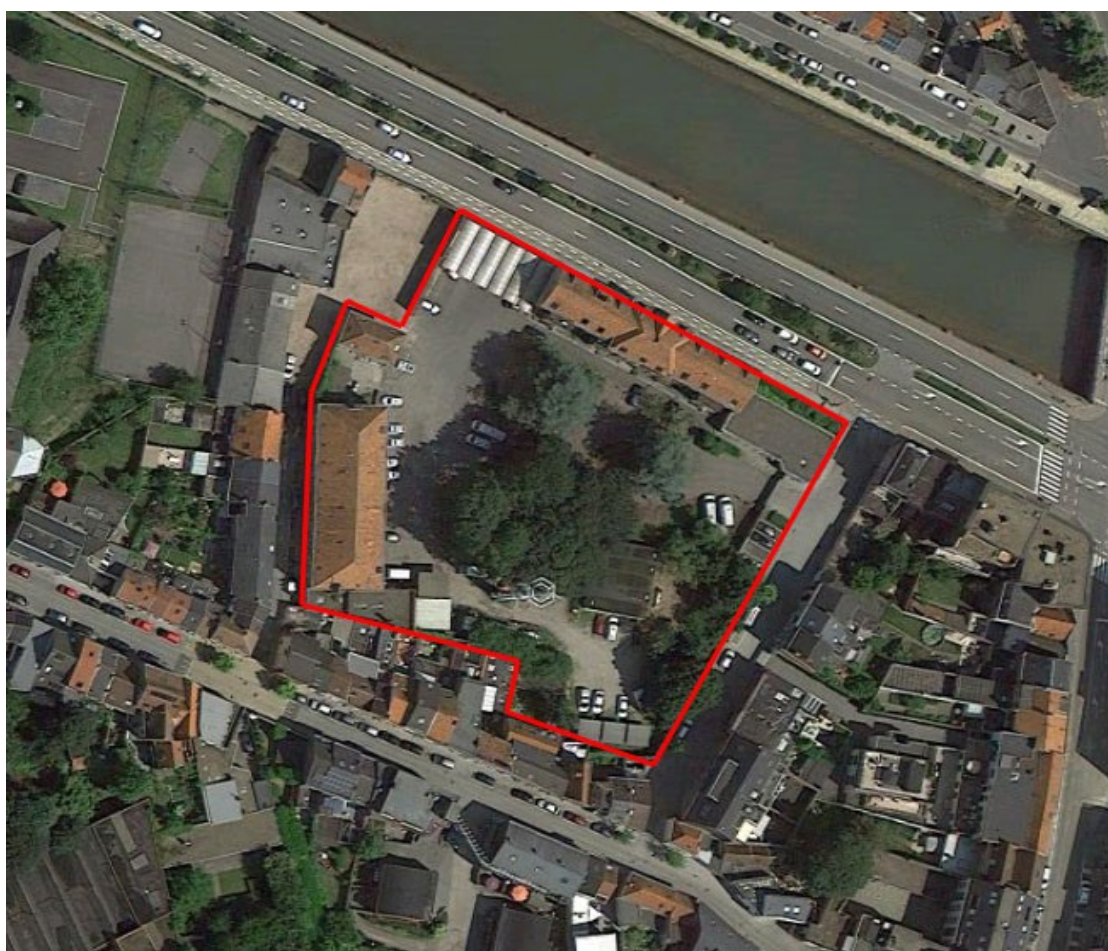

Fig. 1: Kleurenorthfoto met een situering van het onderzoeksgebied (<https://www.google.be/maps>)

De betreffende gebouwen zijn volgens het gewestplan gelegen in een woongebied met culturele, historische en/ of esthetische waarde. Er is geen BPA van kracht. Het is niet beschermd, maar is wel geïnventariseerd en bevindt zich wel in de omgeving van een beschermd monument en in CHE-gebied.¹

2.2 Aard bedreiging

De erfgoedtoets kadert in een bouwaanvraag voor een ontwikkelingsproject op de Tinelsite. Er zijn drie gebouwen die gedeeltelijk behouden of herbouwd zullen worden (aangeduid met groen). Voor gebouw Adjudant wordt gestreefd naar een maximaal behoud van de voorgevel. Van de Brigadier blijven de gevels behouden en worden de gevels ook opgefrist. De binnenzijde wordt volledig gerenoveerd. Het Sjampetterke wordt herbouwd. De volumes aangeduid met een

¹ Eeman *et al.* 2008, 3

rood sterretje zijn gebouwen die afgebroken zullen worden, zoals reeds overeengekomen met de stad Mechelen.

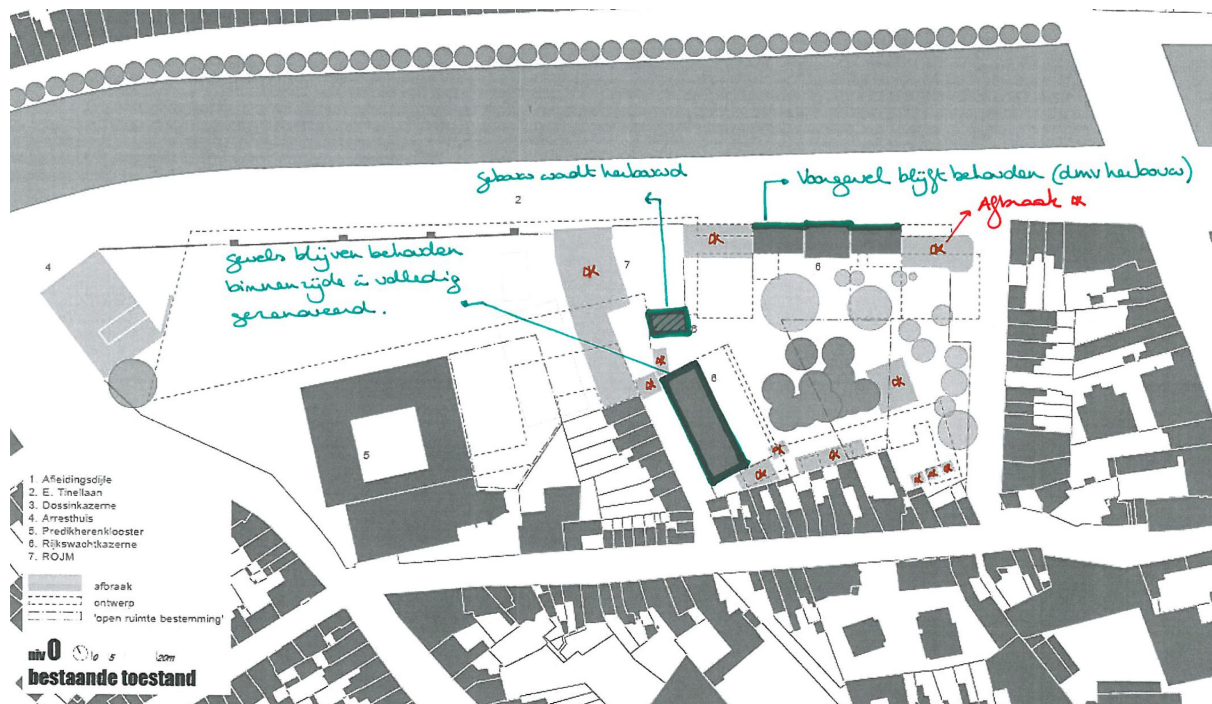

Fig. 2: Inplantingsplan bestaande toestand (Willemen Real Estate nv)

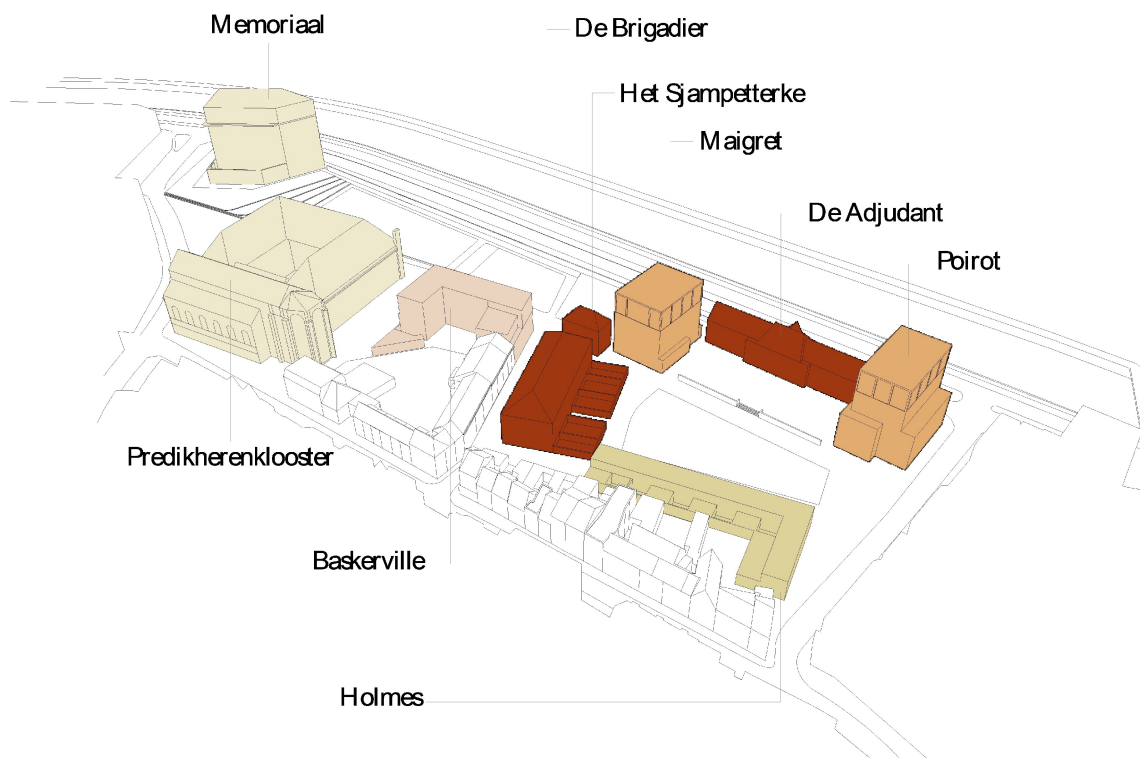

Fig. 3: Ontwerpplan (Willemen Real Estate nv)

2.3 Onderzoeksopdracht

Om cultuurhistorische aspecten volwaardig mee te kunnen wegen bij besluiten tot bouwkundige of planologische ingrepen, moet er eerst een objectief overzicht gemaakt worden betreffende de aanwezige erfgoedwaarden. "Objectief" wil zeggen dat de erfgoedwaarden worden opgelijst, los van de bouwtechnische toestand, gebruikersbelangen, eventuele ontwerpoverwegingen en financiële aspecten.

Het bepalen van de erfgoedwaarden gebeurt aan de hand van een waardestelling. Hierbij worden de bewaarde onderdelen en aspecten uit bouwfasen geëvalueerd en geëvalueerd op basis van de volgende criteria: de zeldzaamheid, de herkenbaarheid, de authenticiteit, de representativiteit, de ensemblewaarde en de contextwaarde. De waarden en criteria worden niet afzonderlijk beschouwd, maar het is steeds de globale beoordeling die het uitgangspunt vormt voor de evaluatie.

Op basis van deze waardestelling wordt aangegeven welke erfgoedwaardes nog intact en aanwezig zijn. Binnen dit kader kan de invloed van een bepaalde bouwkundige ingreep afgewogen worden. Het wordt bijvoorbeeld duidelijk welke erfgoedwaarden zullen verdwijnen indien het gebouw in kwestie gesloopt zou worden. Een inventarisatie van de bestaande toestand, zowel exterieur als interieur, moet uitsluitel geven over de waarde van het geheel.

De erfgoedtoets heeft enkel betrekking op de gebouwen De Adjudant = blok A (gebouw aan zijde Tinellaan), De Brigadier = blok B (gebouw grenzend aan het Gendarmehof) en Het Sjampetterke = blok C (kleinere gebouw). Het gebouw dat momenteel dienst doet als jeugdcentrum en de later toegevoegde gebouwen van de rijkswachtkazerne dienden niet opgenomen te worden in de erfgoedtoets.

3 Historische ontwikkeling

3.1 Site en omgeving

Het plangebied is vlak langs het tracé gelegen van de tweede stadsomwalling (1264-1265) tussen de Koepoort in het oosten en de Kerkhofpoort in het westen. Ten westen van de site bevindt zich de Kattenbleekstraat, wat verwijst naar het productieproces van kwaliteitslaken.²

3.1.1 1550-1565

Cartografische bronnen zijn zeer interessant om de evoluties binnen het onderzoeksgebied vast te stellen. Het stadsplan van Jacob Van deventer (1550-1565) is de oudst bekende plattegrond van de stad Mechelen en vormde wellicht het model voor tal van daarna gedrukte stadsplannen. Ze werd gemaakt in opdracht van keizer Karel V en koning Filips II.³ Op de kaart is het onderzoeksgebied weergegeven als een onbebouwde zone.

Fig. 4: Plattegrond van de stad Mechelen en onmiddellijke omgeving, door Jacob Van deventer, 1550-1565 (facsimile, 1888) (Stadsarchief Mechelen – fotonr. SME001002172) (<http://www.beeldbankmechelen.be>)

3.1.2 1574

In 1574 werd door G. Braun en F. Hogenberg een stadsplattegrond geproduceerd. Dit plan is belangrijker dan het oudste stadsplan door Jacob Van Deventer, omdat van Hanswijck alle belangrijke gebouwen duidelijk herkenbaar afbeeldde, terwijl Van deventer ze enkel 'symbolisch' weergaf. Door deze grote nauwkeurigheid heeft het plan een enorme waarde. Ook het plan van Braun en Hogenberg toont het onderzoeksgebied als onbebouwde zone.

² Cornelis *et al.* 2011, 7

³ <http://www.beeldbankmechelen.be>

Fig. 5: Plattegrond van de stad Mechelen, van Braun en Hogenberg, 1574 (Stadsarchief Mechelen – fotonr. SME001002155)

3.1.3 1649

De plattegrond van van Blaeu, die dateert uit de 17de eeuw, moet kritisch benaderd worden. De weergave van het onderzoeksgebied op het plan sluit aan bij de vorige plannen.

Fig. 6: Plattegrond van Mechelen, van Blaeu, 1649, ingekleurde versie (1649) (Stadsarchief Mechelen – fotonr. SME001002158)

3.1.4 1777

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), lijkt het oostelijke gebied braak te liggen. De rechthoekige structuren zijn vermoedelijk ramen waarop stof werd gespannen of grachten voor water nodig bij het vollen.⁴

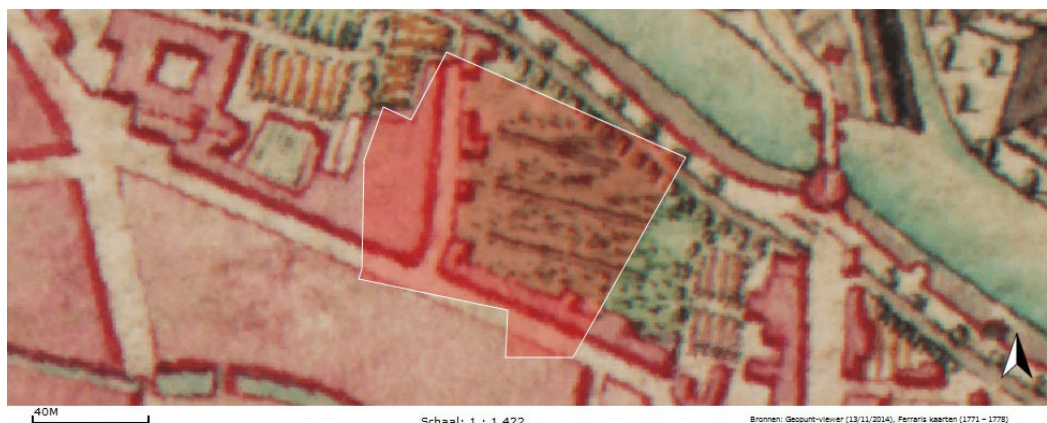

Fig. 7: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, ca. 1777 (<http://www.geopunt.be/kaart>)

3.1.5 1802

Plattegrond van de stad Mechelen, 'Plan topographique de Malines', door Joseph Hunin, circa 1800. Het plan toont met aanduiding en nummering de voornaamste gebouwen, en verdeling in genummerde percelen van de omgevende gronden. Met betrekking tot het onderzoeksgebied sluit de weergave aan bij de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden. Het toont opnieuw een deel braakliggend terrein en de rechthoekige structuren.

Fig. 8: Plattegrond van de stad Mechelen, 'Plan topographique de Malines', door Joseph Hunin, 1802 (Stadsarchief Mechelen – SME001002160)

4 Cornelis et al. 2011, 7

3.1.6 1824

Pas in 1824, met de eerste kadasterplannen, in het bijzonder de primitieve kadasterplannen, is er een gedetailleerd beeld van de bebouwing beschikbaar. Het toont opnieuw aan dat het onderzoeksgebied niet bebouwd was.

Fig. 9: Kadasterplan binnenstad Mechelen, 1824 (Stadsarchief Mechelen – SME004001193)

3.1.7 1865

Op de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp uit circa 1842 kan hetzelfde waargenomen worden als op het kadasterplan uit 1824.

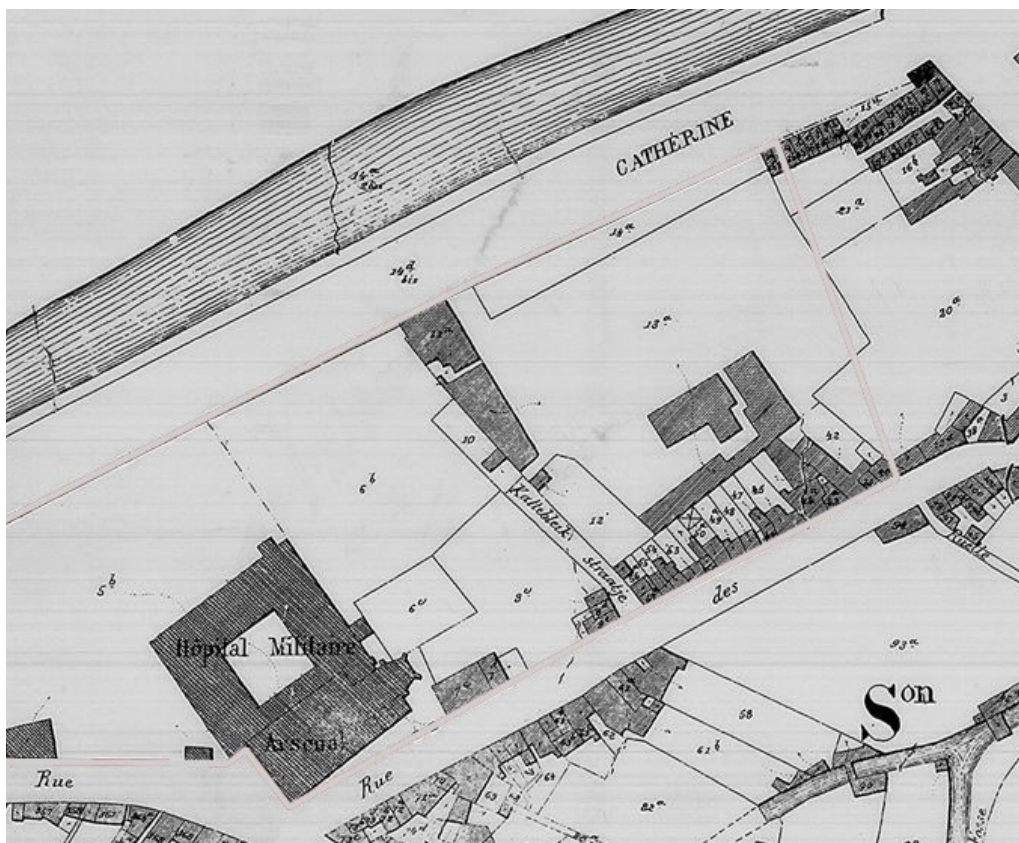

Fig. 10: Kadasterplan door P.C. Popp van het grondgebied en het centrum van de stad Mechelen. Plan gemaakt in 1858, met aanpassingen in 1868-1869 (<http://www.geopunt.be/kaart>)

3.1.8 1912

De ruimtelijke invulling van de site bleef duidelijk lange tijd ongewijzigd, tot de komst van de rijkswachtkazerne, die dateert van 1912.⁵

“Verslag van de stad 1912: thans begonnen op Sint-Katelijnevest met de bouw van de nieuwe kazerne van de gendarmerie. Werken toegekend aan Lodewijk Hermans uit Aalst. Het gebouw zal 26 meter lang zijn en 10 m breed aan de Busleydenstraat. De werken moeten voltooid zijn tegen het einde van april 1913”.⁶

3.1.9 1939

De eerste maal dat de gebouwen weergegeven worden, is op een mutatieschets van het kadaster uit 1939. Het toont de vervanging van een klein bouwvolume in het westen van het onderzoeksgebied, door de gebouwen die onderdeel maken van deze studie. Ze worden verder aangeduid als blokken A, B en C.

⁵ Cornelis *et al.* 2011, 7

⁶ Eeman *et al.* 2008, 8 (Stadsarchief Mechelen, collectie Frans Berlemont)

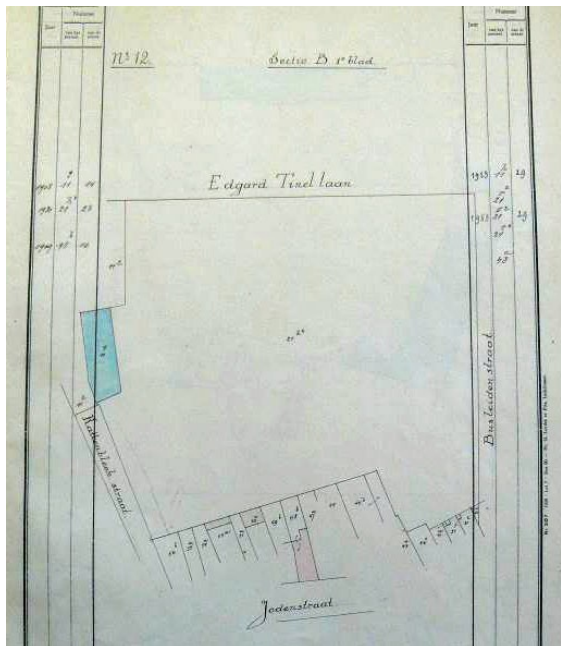

Fig. 11: KAM 1939, schets 12

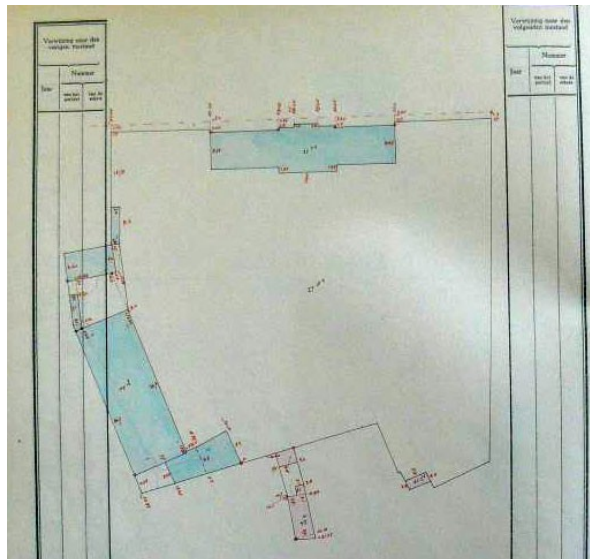

Fig. 12: KAM 1939, schets 12

3.1.10 2014

Mechelen - Tinelsite

Gecentreerd op:MECHELEN 1 AFD

Toestand Laatste fiscale versie. (01.01.2014)

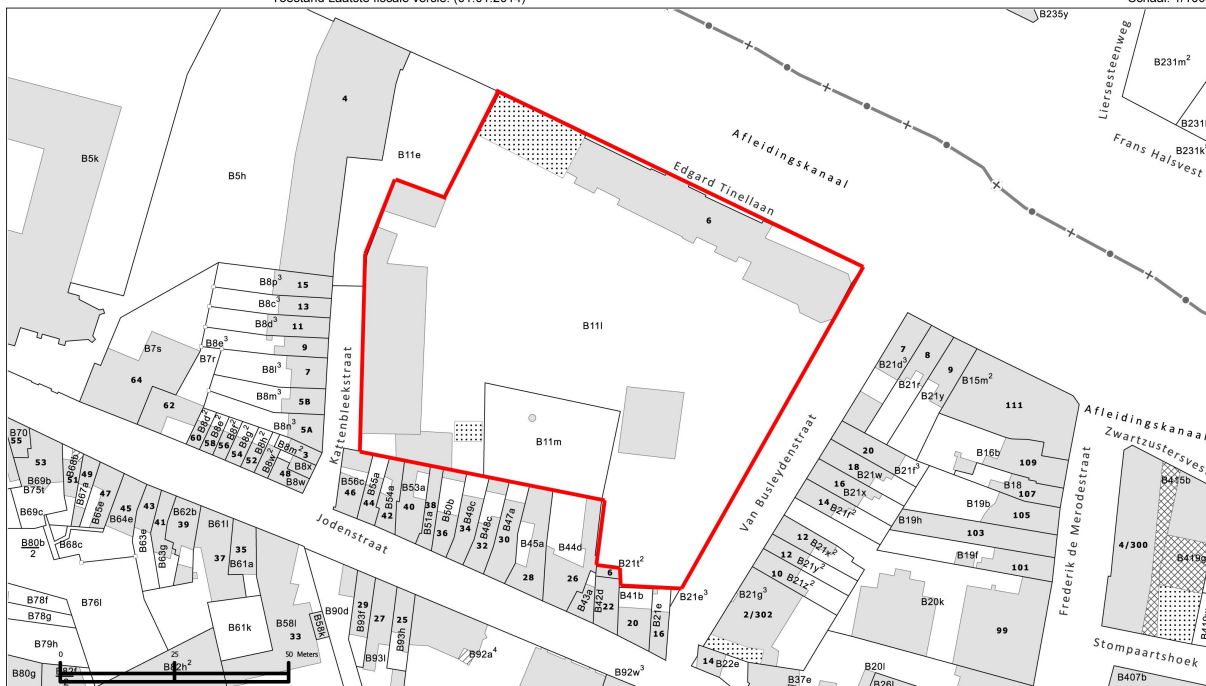

Fig. 13: Kadasterplan 2014 (http://cfff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE)

Tot slot kan nog vergeleken worden met de huidige situatie, aan de hand van het meest recente kadasterplan dat voorhanden is. Het toont de gebouwen die vergelijkbaar zijn aan de situatie uit 1936. Wijzigingen omvatten de toevoeging van een bouwvolume ten oosten van blok A en een fietsenstalling ten westen van blok A. Ook zijn aan de zijvleugels van blok A volumes toegevoegd ter hoogte van de achtergevel.

3.2 Overige bronnen

De bouwdoSSIers werden doorgenomen, maar leverden geen resultaten op. Bijkomend werd de alfabetische klapper op gedeponeerde plannen doorlopen voor de jaren 1909-1913 (enkel op aanvrager, niet op straatnaam). Mogelijk werd nooit een bouwaanvraag ingediend. De bouw van de kazerne werd pas in 1939 opgetekend als niet-belastbare gebouwen.

Ook de inventaris van het modern archief werden gecontroleerd onder militaire zaken en politie. Dit leverde echter geen nuttige verwijzingen op. Het secretariaatsarchief bevat enkel de melding van de verhuis van de nationale gendarmerie in 1911 naar de Statiestraat.

Het Koninklijk Legermuseum werd gecontacteerd in verband met de bouwplannen van de voormalige rijkswachtkazerne. Zij blijken hierover niet te beschikken.

Alle iconografische steekkaarten werden doorgenomen en de digitale versie van de iconografie werd doorzocht, maar er werd niets gevonden over de voormalige rijkswachtkazerne.⁷ Wel zijn kopieën van originele plannen afkomstig van de Historische Dienst van de Politie (archieven voormalige Rijkswacht).⁸ Deze worden gebruikt in de verdere hoofdstukken.

⁷ Eeman *et al.* 2008, 7

⁸ Met dank aan Benoît Mihail, Conservator politiemuseum

4 Beschrijving exterieur

In de beschrijving van het exterieur en van het interieur worden de verschillende blokken benoemd als blokken A, B en C, zoals overeenstemt met een liggingsplan uit 1971. De verschillende gebouwen vormen duidelijk een geheel op vlak van bouwstijl.

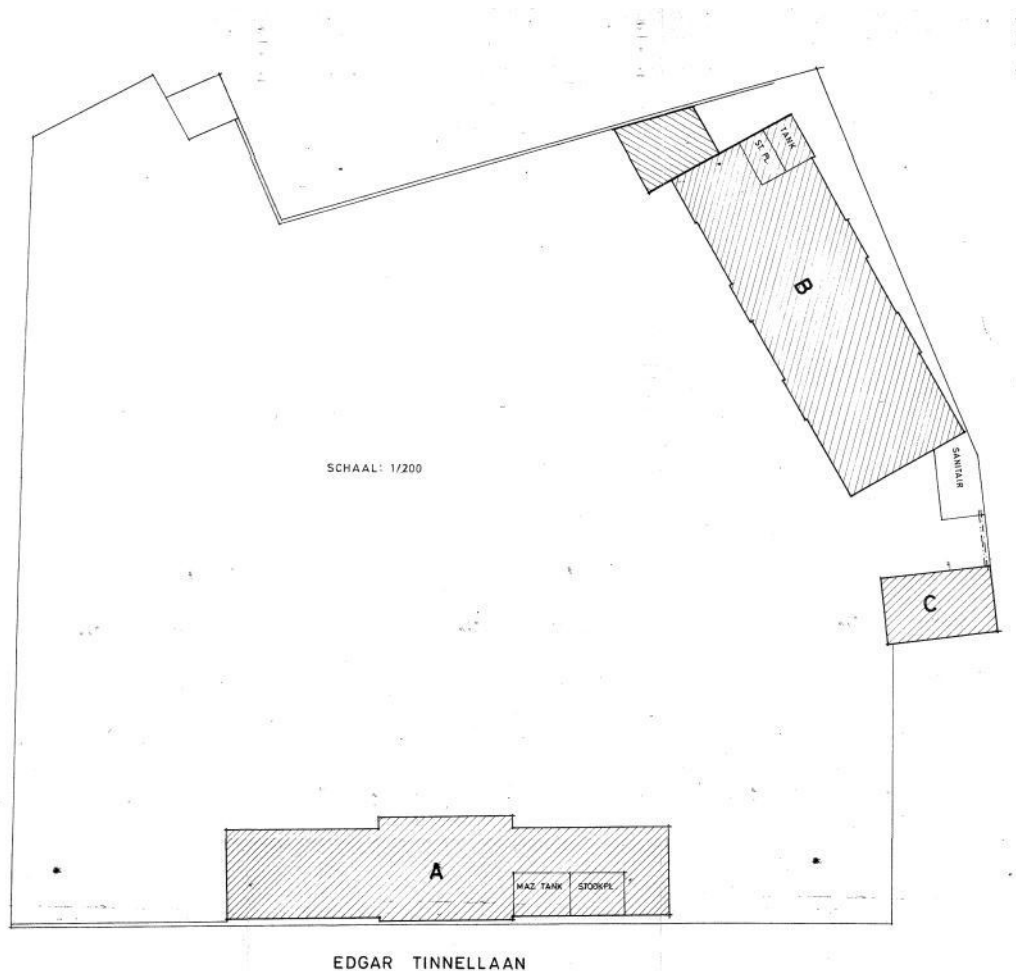

Fig. 14: Liggingsplan van de verschillende blokken op een plan uit 1971

4.1 Blok A

Blok A is opgetrokken in 1912. Het is een bakstenen hoofd vleugel op arduinen sokkel met keldergaten. Het telt twee bouwlagen en vijftien traveeën onder een zadeldbedaking (mechanische pannen). Het heeft een hoger uitspringend centraal gedeelte van drie traveeën.

De voorgevel toont een middenrisaliet uitlopend op een tuitgevel met rondboogvenster en een tudorboogvormige doorgang in geblokte omlijsting. De gevel is voorts verlevendigd door middel van arduinen muurbanden, bovendorpels en lekdrempels. Het heeft tevens een kordonlijst van gesinterde baksteen. De traveeën zijn geritmeerd door gekoppelde rondboognissen, op doorgetrokken lekdrempels. Er zijn getraliede rechthoekige benedenvensters en rondboogvensters op de bovenverdieping. Vlechtwerkmotieven bevinden zich op de borstweringen. De achtergevel heeft gelijkaardige venstertraveeën en latere aanbousels (traphallen) van twee bouwlagen ten oosten en ten westen.⁹ De traphallen zijn een latere toevoeging uit 1976, maar zijn goed geïntegreerd in de bouwstijl van blok A.

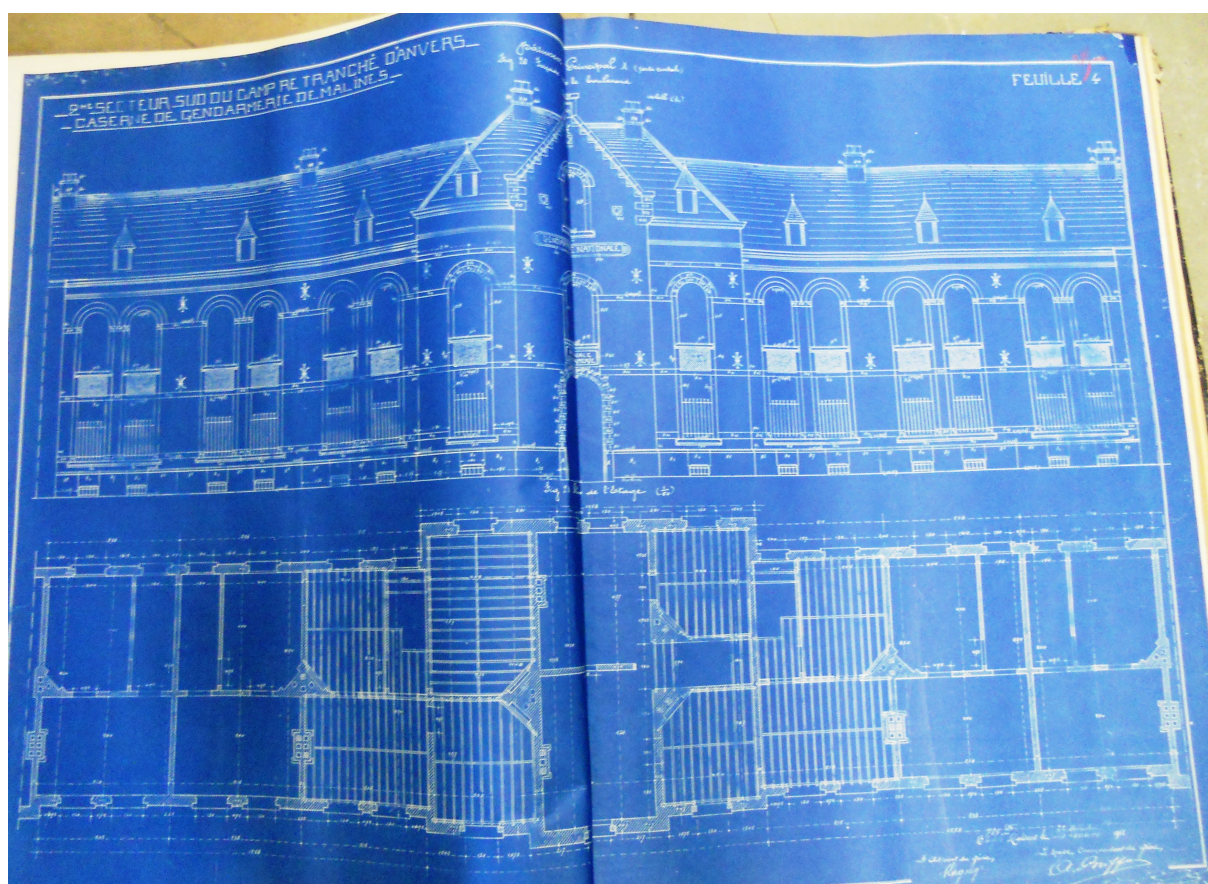

Fig. : Voorgevel en grondplan van blok A (Historische Dienst van de Politie)

⁹ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/3560>

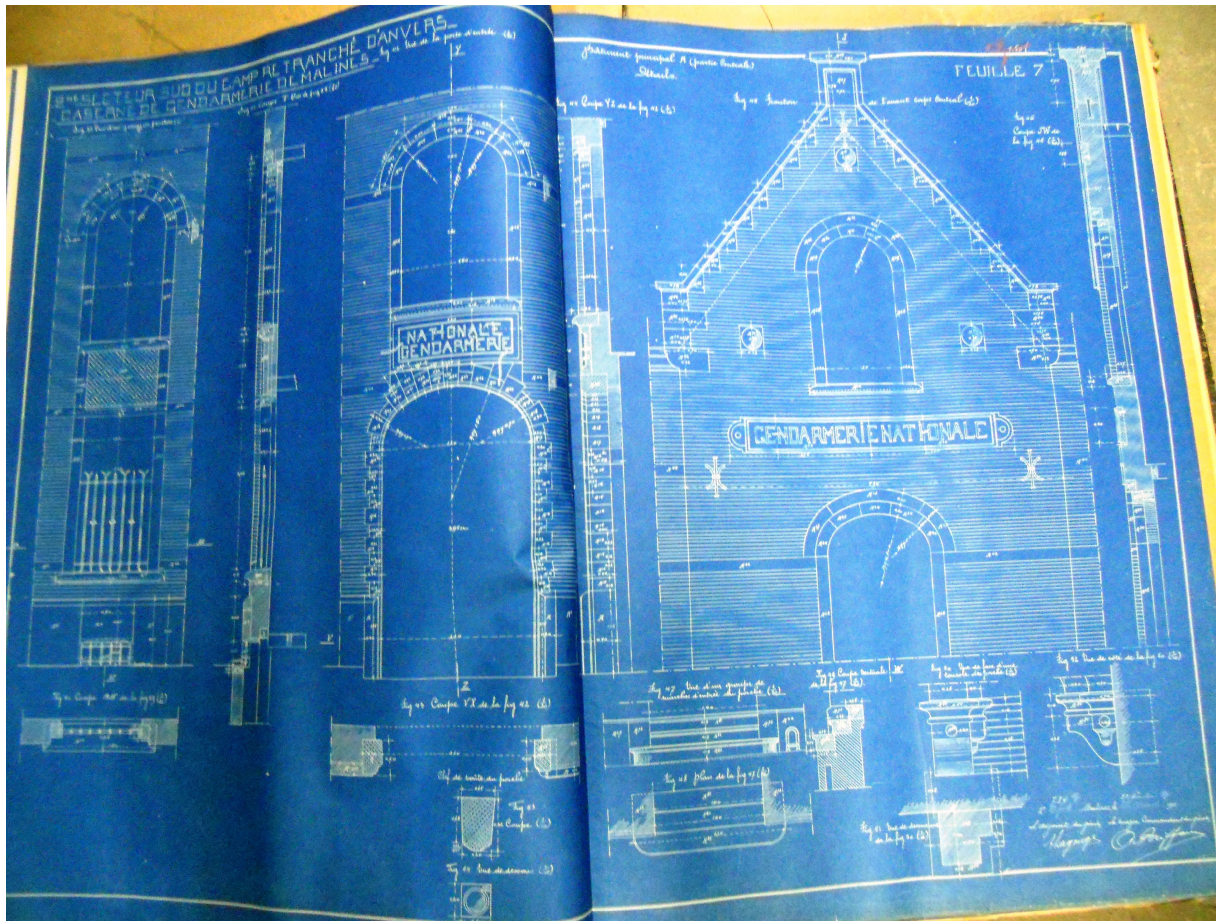

Fig. 15: Detail van de poortconstructie van blok A, ter hoogte van de voorgevel (Historische Dienst van de Politie)

Fig. 16: De voormalige rijkswachtkazerne en zicht in de richting van de Goswin de Stassartstraat, foto uit 1967 (SME001011627)

Van blok A zijn enkele oude foto's beschikbaar. Ze geven allemaal een beeld van de voorgevel van het gebouw. De oudste foto dateert uit 1967. Doordat de foto erg schuin genomen is, zijn weinig details te herkennen.

Fig. 17: Zicht op de rijkswachtkazerne op een foto uit 1972 (SME001011622)

Op een foto uit 1972 zijn meer details te zien. Dit laat vergelijking toe met een prentbriefkaart van onzekere datering. De prentbriefkaart kan alleszins geplaatst worden na 1912, omdat blok A dan gebouwd is. De ramen op de foto uit 1972 verschillen van die op de prentbriefkaart. Dit lijkt er op te wijzen dat de prentbriefkaart te dateren is tussen 1912 en 1972. Omstreeks 1972 blijken de ramen vernieuwd. Dit lijkt een verandering die ook geldt voor blokken B en C, waar vandaag de dag nog steeds dezelfde ramen te zien zijn. Voor het overige zijn weinig veranderingen op te merken.

Fig. 18: Prentbriefkaart van na 1912 (SME001011623)

Fig. 19: Noordelijke gevel blok A, huidige situatie (Eeman et al. 2008, 4)

Fig. 20: Achtergevel blok A

Fig. 21: Detail middenrisaliet in achtergevel blok A

Fig. 22: Zicht op de zijleugel van blok A, met later toegevoegde trappenhal

Een foto uit 1968 toont een detail van de ingangspoort.

Fig. 23: De ingangspoort van de rijkswachtkazerne op een foto uit 1968, getrokken vanaf de straatzijde (SME001011624)

Fig. 24: Zicht op de overwelfde ruimte ter hoogte van de poort in blok A

Fig. 25: Detail overwelfing

Fig. 26: Zijgevel blok A

De zijgevels van blok A zijn voorzien van asbest leien. Dit sluit niet aan bij de overige blokken, waarvan de zijgevels niet voorzien zijn van asbest leien, maar gewoon in baksteen (zie verder).

4.2 Blok B

Blok B is de zuidwestelijke bakstenen vleugel. Het telt twee bouwlagen en elf traveeën onder een schildbedaking (mechanische pannen). De tuingevel heeft dezelfde gevelordonnantie als die van blok A. De gevel is verlevendigd door middel van arduinen bovendorpels en lekdrempels. Het heeft tevens een kordonlijst van gesinterde baksteen.

De traveeën zijn geritmeerd door gekoppelde rondboognissen. Er zijn rechthoekige benedenvensters en rondboogvensters op de bovenverdieping. Vlechtwerkmotieven bevinden zich op de borstweringen.

De achtergevel in de Kattenbleekstraat heeft gelijkaardige venstertraveeën, maar heeft kleine getraliede rechthoekige benedenvensters.¹⁰ Bij de tuingevel zijn geen vlechtwerkmotieven aanwezig op de borstweringen van de middenrisalieten. Aan de achtergevel is dit wel het geval. In de zuidelijke zijgevel is nog een rondboogvenster aanwezig. In de noordelijke zijgevel zijn geen vensters of deuren aanwezig.

Op basis van hoger aangehaalde mutatieschets uit 1939, lijkt de bouw van Blok B ten laatste geplaatst te kunnen worden in 1939. De drie blokken zijn echter zo gelijkaardig, dat aangenomen lijkt te kunnen worden dat ze gelijktijdig gebouwd zijn.

Fig. 27: Voorgevel blok B

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/3560>

Fig. 28: Zijgevel blok B

Fig. 29: Achtergevel en zijgevel blok B

4.3 Blok C

Blok C is de noordwestelijke bakstenen vleugel. Het telt twee bouwlagen en vier traveeën onder een schildbedaking (mechanische pannen). De tuingevel heeft opnieuw dezelfde gevelordonnantie als die van blok A. De gevel is verlevendigd door middel van arduinen bovendorpels en lekdrempels. Het heeft tevens een kordonlijst van gesinterde baksteen.

De traveeën zijn geritmeerd door gekoppelde rondboognissen. Er zijn rechthoekige benedenvensters en rondboogvensters op de bovenverdieping. Bovenaan het middenrisaliet is een hijsconstructie te zien. Onder het rondboogvenster in de middenrisaliet is een terugspringende borstwering te zien, die echter geen vlechtwerkmotief vertoont, zoals bij de andere traveeën. Bovendien bevindt zich onder de borstwering een tablet, dat rust op twee natuurstenen consoles. Mogelijk wijst dit er op dat het rondboogvenster een vervanging is van een deur of luik, waarlangs goederen die naar boven gehesen werden, binnengehaald konden worden.

In de oostelijke zijgevel bevindt zich op de benedenverdieping een klein rechthoekig venster en een metalen deur. De overige gevels vertonen geen vensters.

De historische informatie die we ter beschikking hebben met betrekking tot blok C is zo mogelijk nog beperkter dan voor blok B. Op basis van hoger aangehaalde mutatieschets uit 1939, lijkt de bouw van blok C eveneens ten laatste geplaatst te kunnen worden in 1939. De drie blokken zijn echter zo gelijkaardig, dat aangenomen lijkt te kunnen worden dat ze gelijktijdig gebouwd zijn.

Fig. 30: Voorgevel blok C

Fig. 31: Zijgevel en achtergevel blok C

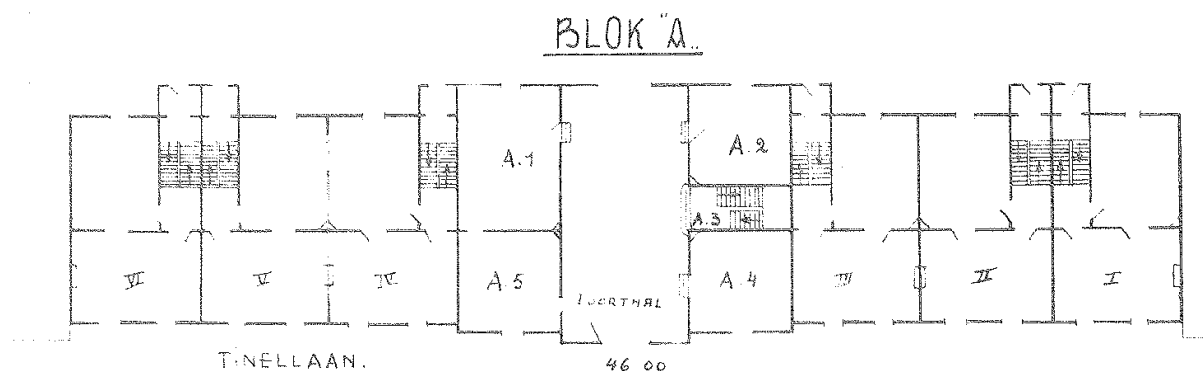
5 Beschrijving interieur

De kazerne bestaat uit verschillende gebouwen en was tijdens de erfgoedstudie nog in gebruik als politiekazerne. Omwille daarvan werd gevraagd het nemen van foto's te beperken tot details, behalve in leegstaande kamers. Ook konden hierdoor niet alle ruimtes bekeken worden, maar dit lijkt het opstellen van een waardestelling niet te hinderen. Het betreft namelijk slechts een beperkt aantal ruimtes en de overige ruimtes lijken representatief voor de niet bekeken ruimtes.

5.1 Blok A

5.1.1 Historische gegevens

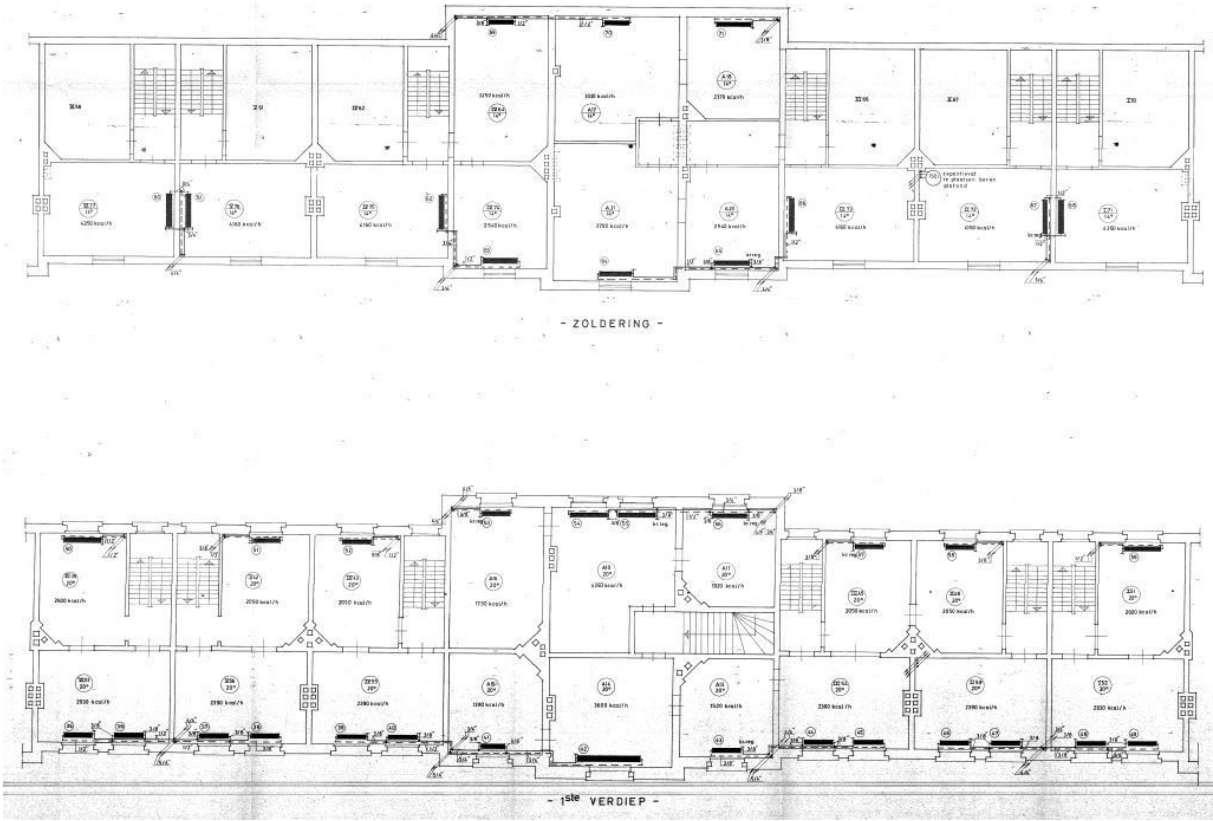
5.1.1.1 Functie van de ruimtes

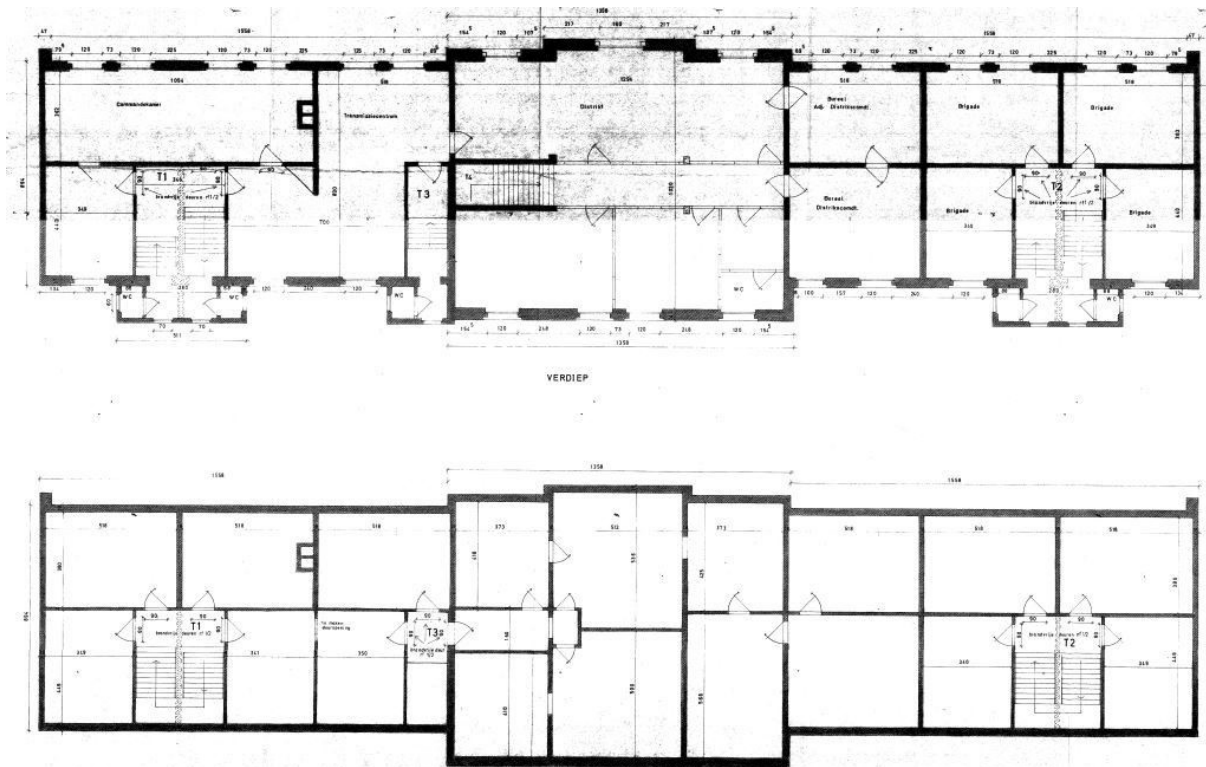
Legende:

- A.1-2-4-5: burelen
- A.3: trapportaal
- I-II-III-IV-V-VI: woonvertrekken

5.1.1.2 1971

5.1.1.3 1979

5.1.2 Huidige situatie

5.1.2.1 Kelder

De ruimtes van de kelder worden overspannen door troggewelven die op ijzeren hoofdbalken dragen. De bakstenen muren en het plafond zijn wit geschilderd. De houten vensters bestaan uit twee luiken. De vloer is uitgevoerd in beton.

Fig. 32: Troggewelven in de kelder van blok A

5.1.2.2 Gelijkvloers

Overall werden op het gelijkvloers valse plafonds aangebracht, bestaande uit plafondtegels of houten planken. De muren zijn wit geschilderd. In de gang is ook wit geschilderde houten lambrisering aanwezig. Van het originele binnenschrijnwerk lijkt weinig bewaard gebleven. De meeste deuren zijn eenvoudige vlakke deuren. Andere zijn voorzien van een venster. Nergens zijn haarden aanwezig. De vloerbekleding bestaat uit keramische tegels.

5.1.2.3 Eerste verdieping

Op de eerste verdieping zijn de plafonds deels bezet en wit geschilderd. Het andere deel is voorzien van een vals plafond in plafondtegels. De muren zijn wit geschilderd. De deuren zijn eenvoudige vlakke deuren. De vloerbekleding bestaat uit linoleum.

5.1.2.4 Trappartijen

De trap die naar de kelder leidt is een eenvoudige rechte betonnen trap. De overige trappartijen bestaan uit bordestappen. De trappen zijn uitgevoerd in beton en zijn voorzien van een antislip strook. Het bordes is voorzien van keramische tegels. De leuning is uitgevoerd in metaal.

5.1.2.5 Zolderverdieping

De wanden en het plafond van de zolderverdieping zijn bepleisterd en wit geschilderd. Aan de zijde van de voorgevel zijn de ramen uitgewerkt in dakkapellen. Aan de achtergevel zijn dakramen geplaatst in hetzelfde vlak als het dak. De deuren zijn eenvoudige vlakke deuren. In één van de ruimtes is een schouw te zien, die bekleed is met behangpapier. De vloerbekleding bestaat uit linoleum.

5.1.2.6 Dakconstructie

Ondanks de bepleistering zijn de balken van de dakconstructie wel te zien, zodat iets gezegd kan worden van de dakconstructie. Het dak bestaat uit een zadeldak, een dak met twee tegen elkaar geplaatste hellende schilden.¹¹ Op de spanten liggen gordingen die de bebording en de dakbekleding, die bestaat uit dakpannen, dragen.

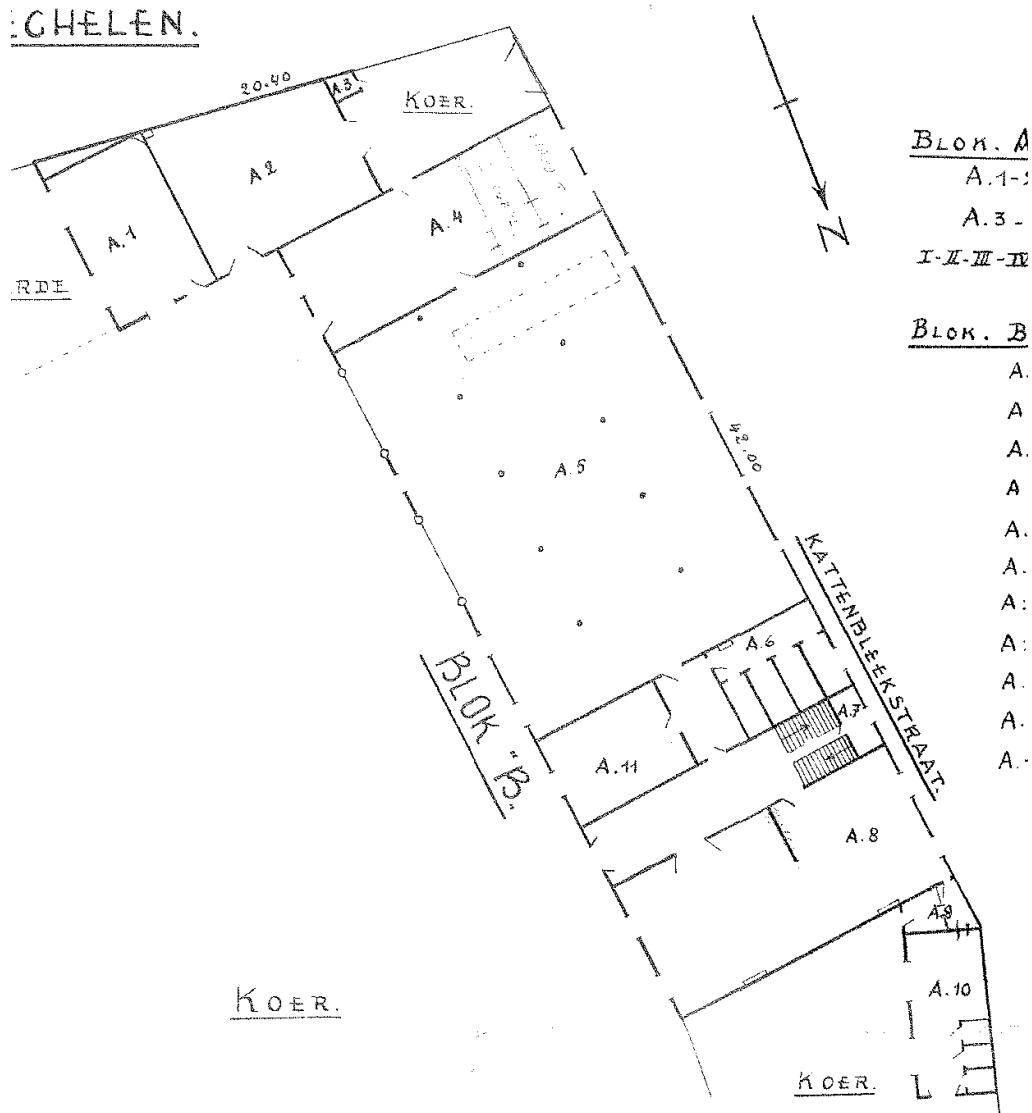
Fig. 33: Zicht op elementen van de dakconstructie en een dakkapel van blok A

11 Haslinghuis2005, 540

5.2 Blok B

5.2.1 Historische gegevens

5.2.1.1 Functie van de ruimtes

Legende:

- A.1: Redactiezaal
- A.2: Kazernering
- A.3: Bergplaats-kuismateriaal
- A.4: Fietsenbergplaats
- A.5: Garage met onderhoudsput
- A.6: Stortbaden
- A.7: Trapportaal en gang
- A.8: Kantien
- A.9: Bergplaats - kantien
- A.10: WC en waterplaats
- A.11: Kleedkamer-chauffeurs

5.2.2 Huidige situatie

5.2.2.1 Kelder

Tijdens het plaatsbezoek werd geen kelder gezien. Op historische plannen is voor blok B echter wel een kelder aangegeven. Het is onduidelijk waar deze kelder zich zou bevinden.

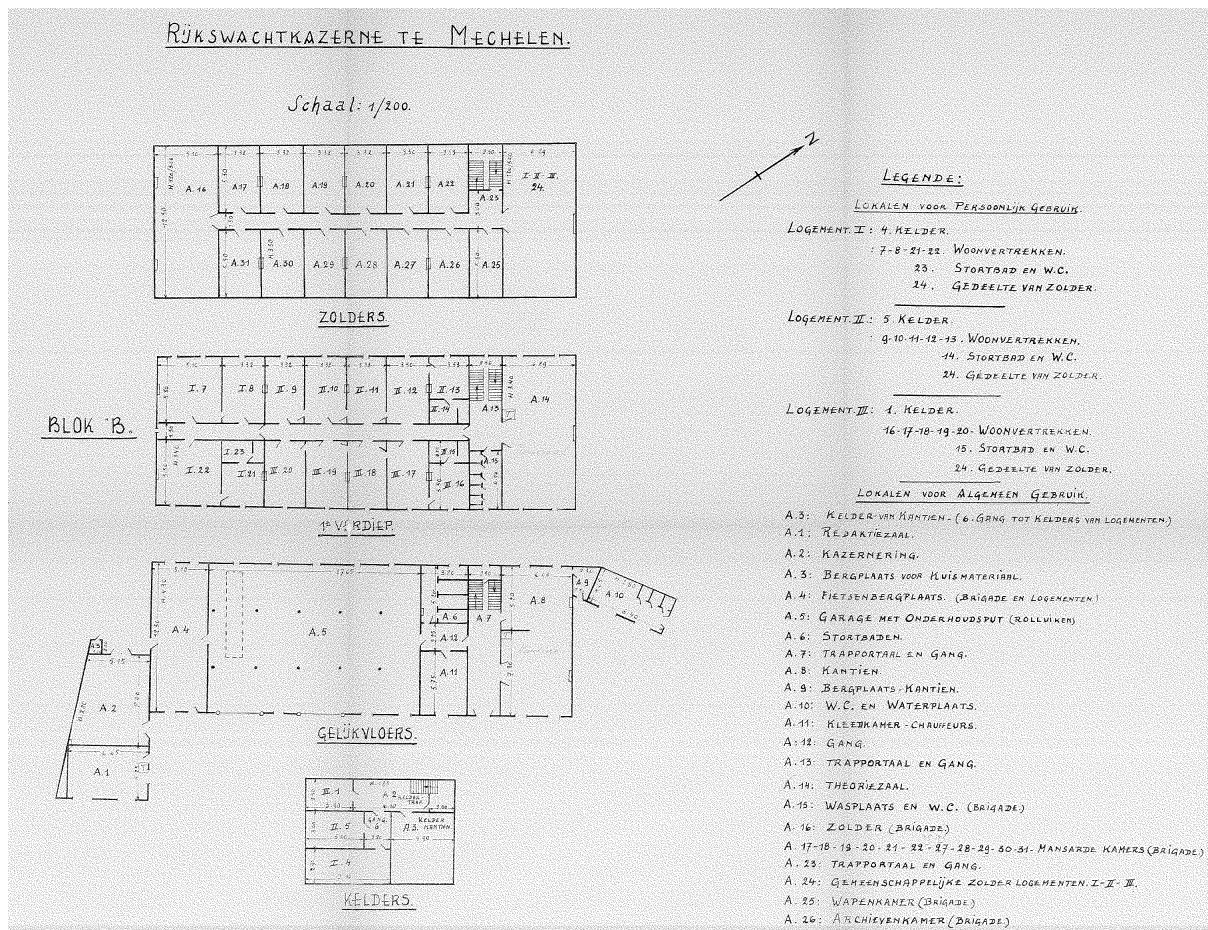

Fig. 36: Grondplannen van Blok B met aanduiding van een kelder

Op het gelijkvloers, in de grootste ruimte die dienst doet als garage, is een zone in de vloer te zien, die dicht gemaakt is met houten planken. Misschien heeft zich hier de toegang tot een onderliggende kelder bevonden, maar dit is twijfelachtig. Op hoger vermeld plan wordt de zone aangeduid als onderhoudspuit.

Fig. 37: Dicht gemaakte opening in de vloer van blok B

5.2.2.2 Gelijkvloers

Het plafond bestaat overal uit een vals plafond, uitgevoerd in hout of in plafondtegels. De muren zijn geschilderd. In de eetzaal zijn de muren ook voorzien van wit geschilderde lambrisering. In de eetzaal is een gemetselde haard aanwezig, evenals een gemetselde toog. Beide zijn in dezelfde stijl uitgevoerd, wat er vermoedelijk op wijst dat ze gelijktijdig zijn. In de grootste ruimte op het gelijkvloers, die dienst doet als garage, zijn gietijzeren kolommen aanwezig die de ruimte in vijf beuken verdelen. De vloer is er uitgevoerd in beton. De vloerbedekking van de overige ruimtes op het gelijkvloers bestaat uit keramische tegels.

5.2.2.3 Eerste verdieping

Het plafond op de eerste verdieping is afgewerkt met houten planken. De muren zijn wit geschilderd. De deuren bestaan uit eenvoudige vlakke deuren, al dan niet voorzien van een venster. De vloerbedekking in de kamers bestaat uit linoleum en in de gang uit keramische tegels.

5.2.2.4 Trappartijen

De trappartijen bestaan uit bordestrappen. De trappen zijn afgewerkt in keramische tegels en ook het bordes is voorzien van keramische tegels. De leuning is uitgevoerd in een combinatie van hout en metaal.

5.2.2.5 Zolderverdieping

Het plafond van de zolderverdieping is bezet en wit geschilderd. De muren zijn eveneens geschilderd, in geel en blauw. De muren van de kamers zijn tevens voorzien van behangpapier. Bovendien bestaan de deuren op de zolderverdieping uit oudere paneeldeuren, telkens met een bovenlicht. De ramen omvatten over het algemeen kleine dakramen, die in hetzelfde vlak als het dakvlak gelegen zijn. In één van de ruimtes is een haard aanwezig, voorzien van een houten mantel die grijs geschilderd is. De vloer bestaat uit houten planken.

Bijzonder aan de zolderverdieping van blok B is dat de verschillende ruimtes voorzien zijn van verluchtingsschouwen. De verluchtingskanalen zijn afgesloten door metalen plaatjes.¹²

Fig. 38: Haard op de zolderverdieping van blok B

12 Zie bijvoorbeeld ook Lacroix en Luyten 2008, 169

Fig. 39: Verluchtingsschouw op de zolderverdieping van blok B

5.2.2.6 Dakconstructie

Het dak bestaat uit een schilddak, gevormd door twee driehoekige schilden aan de smalle en twee trapeziumvormige schilden aan de lange zijde.¹³ Op de spanten liggen gordingen die de houten bebording en de dakbekleding, die bestaat uit dakpannen, dragen. Waar het gesloten deel het zadeldak overgaat in een schilddak komen de spanten samen in een indrukwekkend knooppunt van balken.

13 Haslinghuis2005, 419

Fig. 40: Zicht op elementen van de dakconstructie van blok B

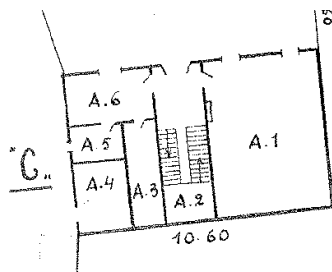

Fig. 41: Zicht op elementen van de dakconstructie van blok B

5.3 Blok C

5.3.1 Historische gegevens

5.3.1.1 Functie van de ruimtes

Legende:

- A.1: Dokumentatiebureel
- A.2: Trapportaal
- A.3: Doorgangsgevangenis
- A.4: Opslagplaats pol. produkten
- A.5: W.C.
- A.6: Spreekzaal

5.3.1.2 1971

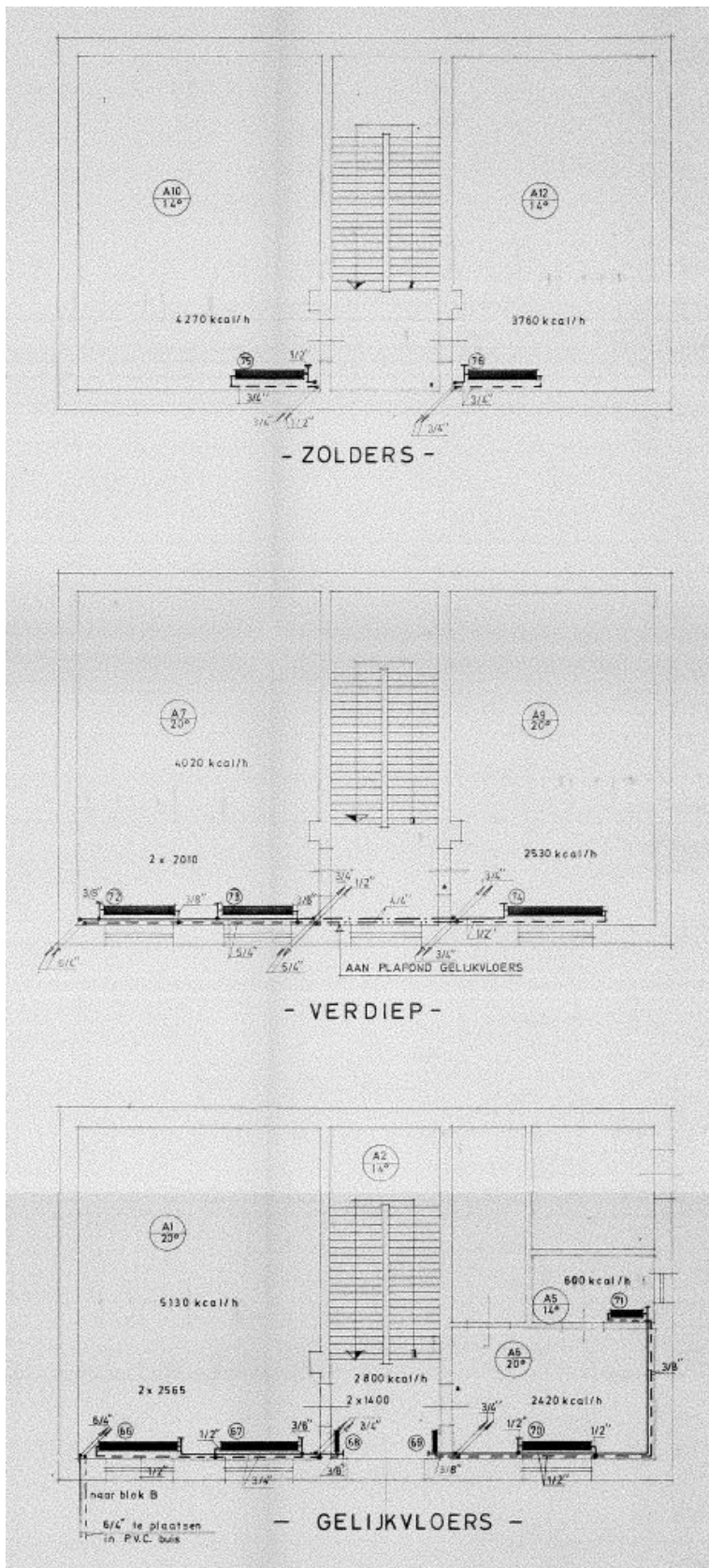

Fig. 42: Grondplan van Blok C uit 1971

5.3.2 Huidige situatie

5.3.2.1 Gelijkvloers en eerste verdieping

Overall werden op het gelijkvloers valse plafonds aangebracht, bestaande uit planken. De muren zijn wit geschilderd. Van het originele binnenschrijnwerk lijkt weinig bewaard gebleven. De meeste deuren zijn eenvoudige vlakke deuren. Nergens zijn haarden aanwezig. De vloerbekleding bestaat uit keramische tegels.

5.3.2.2 Trappartijen

De trappartij bestaat uit bordestrappen. De trappen zijn uitgevoerd in beton en zijn voorzien van een antislip strook. Het bordes is voorzien van keramische tegels. De leuning is uitgevoerd in metaal.

5.3.2.3 Zolderverdieping

De muren en het plafond van de zolderverdieping zijn bezet en wit geschilderd. De ramen bestaan uit eenvoudige houten dakramen, die in hetzelfde vlak liggen als het dak.

5.3.2.4 Dakconstructie

Ondanks de bepleistering zijn de balken van de dakconstructie wel te zien, zodat iets gezegd kan worden van de dakconstructie. Het dak bestaat - net zoals het dak van blok B - uit een schilddak, gevormd door twee driehoekige schilden aan de smalle en twee trapeziumvormige schilden aan de lange zijde.¹⁴ Op de spanten liggen gordingen die de houten bebording en de dakbekleding, die bestaat uit dakpannen, dragen. Waar het gesloten deel het zadeldak overgaat in een schilddak komen de spanten samen in een indrukwekkend knooppunt van balken.

Fig. 43: Zicht op elementen van de dakconstructie van blok C

14 Haslinghuis 2005, 419

6 Discussie

Kazernes worden tot op vandaag sterk ondergewaardeerd. Vele mensen beschouwen deze militaire gebouwen als niet waardevol. Toch zijn ze steeds prominent aanwezig geweest doorheen de geschiedenis.¹⁵ In functie van een waardering van het gebouwencomplex, is het belangrijk het gebouwencomplex in zijn historisch kader te plaatsen en een aantal gelijkaardige kazernes aan te halen. Deze kunnen vervolgens gebruikt worden in de waardering, om de verschillende elementen waaraan het complex afgetoetst wordt, te onderbouwen en in perspectief te plaatsen.

6.1 Leopold II Kazernes

In de periode 1883-1914 krijgt hygiëne meer en meer aandacht. De nieuwe kazernes zijn onderworpen aan hygiënische regels. De nieuwe kazernes moeten ook macht uitstralen. De hoofdgevel die zich aan de straatkant bevindt, wordt daarom in algemene gangbare neostijl opgetrokken. De gebouwen zijn imposant en prachtig om naar te kijken.

De kazernes mogen niet gebouwd worden in het centrum van de stad, omdat de bevolkingsdichtheid hier veel hoger ligt dan aan de rand van de stad. Ideaal is het wanneer de kazerne afzonderlijk kan geplaatst worden. Deze grotere terreinen bevinden zich aan de stadsrand. De gebouwen kunnen op deze manier minder verdiepingen hebben en meer verspreid liggen. De hygiëne wordt hierdoor sterk verbeterd. Als men er voor kiest om toch in de stad te bouwen, is het belangrijk dat de kazerne zo veel mogelijk aan de stadsrand ligt.¹⁶

6.2 Vergelijkbare kazernes in de regio uit 1883-1914

De steden Lier en Mechelen zijn sinds lang garnizoensteden die op ongeveer 15 km van elkaar liggen en rechtstreeks verbonden zijn met elkaar.¹⁷ Daarom lijkt het interessant om zowel in Mechelen als in Lier vergelijkbare kazernecomplexen te zoeken.

6.2.1 Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel in Mechelen

De Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel in Mechelen bevond zich aan de Liersesteenweg 4. De benaming Baron Michel werd pas na de Eerste Wereldoorlog toegewezen als eerbetoon aan de verdienstelijke luitenant-generaal. Het was een indrukwekkend neogotisch gebouwencomplex naar een ontwerp van kapitein L. Dubuisson.¹⁸

15 Lacroix en Luyten 2008, 1

16 Lacroix en Luyten 2008, 26

17 Lacroix en Luyten 2008, 161

18 http://www.beeldbankmechelen.be/index.php?option=com_content&task=view&id=147

Fig. 44: Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel (http://www.beeldbankmechelen.be/index.php?option=com_content&task=view&id=147)

Fig. 45 Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel, prentbriefkaart te dateren tussen 1898 en 1940 (SME001000514)

De bouw nam een aanvang in 1891. In 1898 waren de werken klaar en nam het 2de Regiment Artillerie er zijn intrek. Vanaf 1913 kwam daar het 5de Regiment Lansiers bij. Tussen beide wereldoorlogen vonden het 17de en 8ste Linierregiment en het 8ste en 15de Artillerieregiment er een onderkomen. Na 1945 kwam er een opleidingscentrum voor transmissietroepen. Sedert 1975 raakte het gebouw buiten gebruik en in 1992-1993 werd het gesloopt. In 1992-1993 werden de gebouwen gesloopt. Enkel een hoektorentje blijft als een stille getuige achter.¹⁹

De kazerne bestaat aan de straatzijde uit het hoofdgebouw en twee zijpaviljoenen die in eclectische stijl zijn opgebouwd. Ze vormen het representatieve karakter van de kazerne. Het ingangsgebouw dat tevens dienst doet als hoofdgebouw bestaat uit één verdieping met zolderkamers. De middelste travee bestaat uit twee verdiepingen en een zolderverdieping. Boven de hoger liggende vensters zijn twee halfronde reliëfs zichtbaar die een artilleriestuk en een wapenschild voorstellen.

Op het gelijkvloers situeren zich de burelen van de officier van wacht en van de adjudant, een wacht- en spreekzaal van de dokters, een wachtzaal voor de troep, een wachtzaal voor de officieren, een eetzaal, een vergaderzaal van de officieren met vestiaire, een bureau, een keuken en een wasplaats. Er is hier eveneens een schermzaal met vestiaire, en voor de twee diensthoofden van het onderhoudspersoneel elk een bureau.

Op de eerste verdieping ligt het kabinet van de korpsverste, een conferentiezaal van de officieren met vestiaire, een bibliotheek, een onderwijszaal voor onderofficieren, het bureel en magazijn van de officier betaalmester, vier lokalen voor de regimentsschool met bureau en logement van de monitors en de huisvesting voor de onderofficieren van de regimentstaf.

Op de tweede verdieping situeren zich de burelen en magazijnen horend tot de dienst voor kledij en bewapening. Tot slot zijn er de zolderkamers, waar er zich twee watertanken bevinden die bevoorrad worden door het regenwater afkomstig van het dak. Dit water wordt door de waterkranen gebruikt voor brand op de verschillende verdiepingen. Een goederenlift verbindt de verschillende verdiepingen onderling.²⁰

De kazerne in Mechelen is in neogotische stijl opgebouwd. De bakstenen gevel wordt door horizontale geledingen en de omlijstingen van de talrijke vensters in grijze granietsteen doorbroken. Talrijke torentjes en trapgevels versieren het uitzicht. Kantelen en hoektorens met een hoogte van 12,8 m voorzien van schietgaten onderstrepen het militaire karakter. Enkel de voorgevel van het hoofdgebouw heeft een mooie, rijk uitgewerkte gevel. Door het systematisch toepassen van in- en uitsprongen in de gevel wordt het centrale travee, waar de toegangspoort zich bevindt, benadrukt. De bovenste vensters in de gevel zijn spitsboogvormig terwijl de dakvensters een spitse bekroning hebben. Zij benadrukken samen met de torentjes, die bovenaan op de hoeken zijn aangebracht, de verticaliteit. Ook het classicisme wordt in dit gebouw terug gevonden door de horizontale beklemtoning van de gevel door de vensteromlijstingen en de kroonlijst.²¹

6.2.2 Dunglehoeffkazerne in Lier

De Dunglehoeffkazerne werd in de periode 1890-1898 opgetrokken op onteigende gronden. De kazerne moest als nieuwe artilleriekazerne dienen, ter verbetering van de kazernerij.²² De kazerne heeft een rechthoekig grondplan met aparte manege en bijgebouwen voor

19 http://www.beeldbankmechelen.be/index.php?option=com_content&task=view&id=147

20 Lacroix en Luyten 2008, 163-164.

21 Lacroix en Luyten 2008, 170

22 Lacroix en Luyten 2008, 87-95

artilleriestukken.²³ Ook de Tinelsite heeft een apart bijgebouw voor artilleriestukken, blok D. Dit blok diende echter niet opgenomen te worden in deze studie.

De Dungalhoeffkazerne werd vanaf 1900 door artillerie-eenheden in gebruik genomen. Ook in deze artilleriekazerne werden tijdens de Tweede Wereldoorlog Duitse infanterietroepen gelegerd. Na de oorlog werd de kazerne gebruikt als school voor chauffeurs van het leger (*Formation Réduite et Accélérée pour Chauffeur* of F.R.A.C.). In 1951 werd de staf van het tweede opleidingscentrum voor infanterie er gelegerd. Vanaf 1955 werd de Dungalhoeffkazerne een kadettenschool ingericht, maar deze sloot haar deuren in 1998.²⁴

Fig. 46: Dungalhoeffkazerne (SLI001000018)

23 Lacroix en Luyten 2008, 97

24 Lacroix en Luyten 2008, 105-142

Fig. 47: *Dungelhoeffkazerne* (SLI001000022)

Sindsdien werd de kazerne aangekocht door de stad Lier, maar werd het niet onmiddellijk in gebruik genomen. In 2004 startte de bouw van een nieuw politiecommissariaat, dat in 2006 in gebruik werd genomen. Bovendien werd een nieuw zwembad gebouwd op de terreinen van de kazerne. Het stadskantoor en OCMW-diensten zullen in de toekomst eveneens naar de gebouwen van de kazerne verhuizen. De overige gebouwen van de kazerne zullen ingericht worden als wooneenheden.²⁵

De Dungelhoeffkazerne is opgetrokken in eclectische stijl. De gekozen vormstijlen zijn neorenaissance en neoclassicisme. Beide stijlen grijpen terug naar de Griekse klassieke stijl. De straatkant (het hoofdgebouw met zijn twee zijpaviljoenen) is door het representatieve karakter sterker uitgewerkt dan de sobere achterbouw.

Classicisme is een algemeen aanvaarde en erkende architectuur die verwijst naar de traditionele cultuur. Het straalt uit dat het leger een gevestigde waarde is. Het neoclassicisme staat eveneens voor het wereldlijke van de samenleving. Deze architectuur, en dus ook het leger, staat niet in dienst van de kerk. In deze architectuur geeft men, zowel voor de plattegrond als voor de gevels van het gebouw, de voorkeur aan symmetrie waarbij gebruik wordt gemaakt van rechte hoeken en lijnen. De gebouwen stralen rust, strengheid en verhevenheid uit. Dit belichaamt perfect de macht en grootsheid van het leger waarbij moraal op de eerste plaats komt.²⁶

²⁵ Lacroix en Luyten 2008, 146-147;

http://www.lier.be/Stad_in_ontwikkeling/Ruimte_om_te_wonen_en_leven/Ontwikkeling_Dungelhoeffsite

²⁶ Lacroix en Luyten 2008, 157-158

7 Waardestelling

7.1 Waardering

In functie van de waardestelling wordt het kazernecomplex gewaardeerd op verschillende waarden en criteria. Het betreft zeldzaamheid, herkenbaarheid, authenticiteit, representativiteit, ensemblewaarde en contextwaarde.

7.1.1 Zeldzaamheid

De onderwaardering van kazernecomplexen in het verleden heeft er voor gezorgd dat de kazernes aan het verdwijnen zijn. In de discussie werd vergeleken met de Kazerne Baron Michel in Mechelen die afgebroken is en de Dunglehoeffkazerne in Lier, die herbestemd werd. In Mechelen is de Tinelsite daarmee het enige kazernecomplex uit de tijd van Leopold II. In de omgeving, met name in Lier, blijkt echter wel nog een kazernecomplex uit de tijd van Leopold II te bestaan.

7.1.2 Authenticiteit

Met betrekking tot de authenticiteit van het complex kan opgemerkt worden dat er weinig veranderingen aangebracht lijken. Vooral de ramen en deuren in blokken A, B en C, en de traphallen en de veranderingen van het dak in blok A blijken veranderd. De aangebrachte veranderingen werden echter steeds uitgevoerd in een stijl die nauw aansluit bij de oorspronkelijke constructie.

Blok B bleek nog de meeste authentieke elementen te bevatten, vooral dan op de zolderverdieping met onder andere de verluchtingsschouwen. Blokken B en C blijken dus het meest authentiek, bij blok A is zoals gezegd veel moeite gedaan om de originele stijl te volgen.

Er kan ook gezegd worden dat de site goed bewaard is in zijn oorspronkelijke opstelling. De gebouwen maken deel uit van het representatieve en militaire karakter van de site, waarbij het hoofdgebouw de meeste uitstraling heeft gekregen.

7.1.3 Representativiteit en herkenbaarheid

Er kan gesteld worden dat in geval van de Tinelsite sprake is van een goede representativiteit en herkenbaarheid. Het kazernecomplex is een goed voorbeeld van de kazernebouw onder Leopold II. De meeste gebouwen van de kazernes staan afzonderlijk. Bij mogelijke brand kan zo de schade beperkt blijven. Aan de straatzijde bevinden zich telkens de belangrijkste gebouwen. Ze moeten het prestige en de macht van het leger uitbeelden.²⁷ Al deze dingen zijn ook te vinden in de Tinelsite.

7.1.4 Ensemblewaarde

De kazerne bestaat uit verschillende gebouwen. De gebouwen horen bij elkaar en vormen samen een geheel. Ze versterken elkaar. Ook de ensemblewaarde is dus hoog, omdat de drie blokken bewaard zijn en een hoge graad van authenticiteit kennen.

7.1.5 Contextwaarde

Met betrekking tot de contextwaarde kan ingegaan worden op de plaats waar gebouwd is, met name aan de stadsrand, aan de noordzijde van het centrum, zoals de kazerne Baron Michel in Mechelen. In Lier ligt de Dunglehoeffkazerne ten zuidwesten van de stad. Als er wordt gekeken

²⁷ Lacroix en Luyten 2008, 171-172

naar de geografische ligging, ligt Lier boven Mechelen, iets meer in noordoostelijke richting. Dit betekent dat beide kazernes aan dezelfde zijde liggen en verbonden zijn met elkaar door de Antwerpse steenweg.²⁸

De kazerne bezit bovendien een aantal aspecten die van belang zijn voor de waardering van de context van de site. Zo is het hoofdgebouw beeldbepalend voor de Edgard Tinellaan. Tot slot kan de kazerne gesitueerd worden binnen de geschiedenis van België, waarbij ze werd opgericht in een periode met nood aan defensie.

7.2 Evaluatie

Op basis van deze waardestelling wordt aangegeven welke erfgoedwaardes nog intact en aanwezig zijn. Een evaluatie toont voor het kazernecomplex een hoge erfgoedwaarde. De site is zo goed als onveranderd gebleven en het merendeel van de indeling is origineel gebleven.

Binnen dit kader kan de invloed van een bepaalde bouwkundige ingreep afgewogen worden. Het wordt bijvoorbeeld duidelijk welke erfgoedwaarden zullen verdwijnen indien het gebouw in kwestie gesloopt zou worden. De waarden en criteria worden niet afzonderlijk beschouwd, maar het is steeds de globale beoordeling die het uitgangspunt vormt voor de evaluatie.

De af te wegen bouwkundige ingrepen zijn:

- Blok A: er wordt gestreefd naar een maximaal behoud van de voorgevel
- Blok B: de gevels blijven behouden en de binnenzijde wordt volledig gerenoveerd
- Blok C: wordt herbouwd

Evaluatie geplande werken blok A

Blok A bleek het minst authentieke gebouw van de drie, maar heeft nog steeds een belangrijke erfgoedwaarde. Zo is het gebouw belangrijk voor de beeldbepalendheid van de Edgard Tinellaan. Er wordt gestreefd naar een maximaal behoud van de voorgevel. Daardoor blijft ook de beeldbepalende waarde behouden.

Naast de voorgevel heeft ook de rest van het bouwvolume van blok A een belangrijke waarde, zoals bij de ensemblewaarde en in het kader van de representativiteit en herkenbaarheid als kazernecomplex.

In het ontwerp wordt getracht het verlies aan erfgoedwaarde te beperken door - naast het maximale behoud van de voorgevel - de ritmering van blok A, zoals in het oorspronkelijke gebouw, te behouden. Daarbij worden de traphallen die een latere toevoeging zijn, weggelaten. Het bouwvolume van het huidige gebouw lijkt gerespecteerd te worden, evenals de aanwezigheid van een middenrisaliet.

Evaluatie geplande werken blok B

Blok B bleek de grootste authenticiteit te hebben van de drie gebouwen en heeft dus een erg grote erfgoedwaarde. Het behoud van de gevels, de opfrissing van de gevels en de renovatie van de binnenzijde kunnen alleen maar als zeer positief beschouwd worden.

Evaluatie geplande werken blok C

Blok C bleek eveneens een grote authenticiteit en een grote erfgoedwaarde te hebben. Door het herbouwen van het gebouw kan de grote erfgoedwaarde van blok C behouden blijven, indien bij het herbouwen zo veel als mogelijk aansluiten bij de huidige toestand van het gebouw. De authentieke elementen zijn namelijk vervat in de constructie, terwijl afwerkings-elementen zoals

²⁸ Lacroix en Luyten 2008, 171

binnenschrijnwerk - dat moeilijker te voorzien is in geval van herbouw - in de huidige situatie niet bewaard lijken.

7.3 Aanbevelingen

Het ontwerpplan van de Tinelsite respecteert in grote mate de erfgoedwaarde van het kazernecomplex. Het behoud en de renovatie van blok B worden als zeer positief beschouwd. Met de herbouw van blok C kan ingestemd worden, indien het herbouwde blok zo veel als mogelijk aansluit bij de huidige toestand van het gebouw. In dit geval wordt de erfgoedwaarde van het blok behouden.

De grootste impact van de geplande werken heeft betrekking op blok A, dat tevens het minst authentieke gebouw van de drie bleek, maar evenzeer gekenmerkt wordt door een belangrijke erfgoedwaarde. Er kan ingestemd worden met het behoud van de voorgevel. Indien vanwege uitvoeringstechnische redenen de gevel maximaal behouden wordt door middel van herbouw, is ook hier de voorwaarde dat de herbouw zo veel als mogelijk aansluit bij de huidige toestand.

De beste optie voor het behoud van de erfgoedwaarde van blok A is dat ook de achtergevel behouden kan blijven. Indien dit echter niet mogelijk blijkt, kan het verlies aan erfgoedwaarde gereduceerd worden door de bouwhoogte en bouwstijl - rode bakstenen gevels, middenrisaliet met poort en ritmering van de vensters - zo veel als mogelijk te laten terugkeren in het ontwerp.

8 Bibliografie

8.1 Publicaties

Cornelis, L./P. Cosyns/W. Sevenants, 2011: *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Mechelen - Tinellaan (provincie Antwerpen), Rapport 2011-11, Erps-Kwerps.*

Eeman, M./M. Debatty/A. Slaghmeulen/S. Stevens/J. Struyf/S. Van Caster/M. Van den Mooter, 2008: *Edgard Tinellaan 6. Voormalige rijkswachtkazerne. 2800 Mechelen, Mechelen.*

Lacroix, S./S. Luyten, 2008: *Kazernes in de Zuidelijke Nederlanden*, onuitgegeven masterproef, Henry Van de Velde Instituut, Antwerpen.

8.2 Historische bronnen

Kadaster Mechelen (KAM)
1939, schets 12

8.3 Cartografische bronnen

Plattegrond van de stad Mechelen en onmiddellijke omgeving, door Jacob Van deventer (1550-1565)

Deventer, J., Atlas Van deventer (facsimile, 1888) (Stadsarchief Mechelen - fotonr. SME001002172)

(<http://www.beeldbankmechelen.be>)

Plattegrond van de stad Mechelen, van braun en Hogenberg (1574)

Braun, G./F. Hogenberg, Civitates Orbis Terrarum, Liber primus, Keulen (Stadsarchief Mechelen - SME001002155)

(<http://www.beeldbankmechelen.be>)

Plattegrond van Mechelen, van Blaeu, 17de eeuw, ingekleurde versie (1649)

Blaeu, J., Novum Ac Magnum Theatrum Urbium Belgicae regiae, Ad praesentis temporis faciem expressum, Amsterdam (Stadsarchief Mechelen - fotonr. SME001002158)

(<http://www.beeldbankmechelen.be>)

Plattegrond van de stad Mechelen; intra muros (gravure), door Berlin (circa 1777)

J.J. De Munck, Gedenck-Schriften dienende tot ophelderinge van het leven, lyden, wonderheden ende duysentiarige eer-bewysinge van den heyligen bisschop ende martelaer Rumoldus, apostel ende patroon van Mechelen; ..., Mechelen, 1777, plaat na p. XXII (Stadsarchief Mechelen - SME001002152)

(<http://www.beeldbankmechelen.be>)

Plattegrond van de stad Mechelen, 'Plan topographique de Malines', door Joseph Hunin (1802)

Hunin, J., Carte figurative de la ville et environs de Malines, gegraveerd door (Stadsarchief Mechelen - SME001002160)

(<http://www.beeldbankmechelen.be>)

Kadasterplan binnenstad Mechelen, 1824

Royer, J.B., De stad intra muros, wijk A, 5 de blad (Stadsarchief Mechelen - SME004001193)

(<http://www.beeldbankmechelen.be>)

8.4 Websites

Erfgoedbank Kempens Karakter (2014)

SLIxxxxxxxxx

<http://www.kempenserfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2014)

<http://www.geopunt.be/kaart>

Inventaris van het bouwkundig erfgoed (2014)

Agentschap Onroerend Erfgoed

<http://inventaris.vioe.be>

Nationaal geografisch instituut (2014)

<http://www.ngi.be>

Regionale beeldbank (2014)

SMExxxxxxxxx

<http://www.beeldbankmechelen.be>

9 Bijlagen

9.1 Fotobijlage

Beschrijvende tabel bij de fotobijlage

Fotonummer	Blok	Verdieping	Ruimte/aanzicht	Bijkomende informatie
1	A		Achtergevel	
2	A		Zijgevel	
3	A		Achtergevel	
4	A		Achtergevel	
5	A		Achtergevel	
6	C		Voorgevel	
7	Naast A	Gelijkvloers		Valt buiten onderzoeksopdracht
8	Naast A	Gelijkvloers		Valt buiten onderzoeksopdracht
9	A	Gelijkvloers	Overzicht ruimte straatzijde	
10	A	Gelijkvloers	Traphal	
11	A	Gelijkvloers	Inkom	
12	A	Gelijkvloers	Hoek ruimte tuinzijde	
13	A	Gelijkvloers	Gang	
14	A	Gelijkvloers	Poortconstructie	
15	A	Gelijkvloers	Poortconstructie	
16	A	Gelijkvloers	Traphal	
17	A	Gelijkvloers	Plafond	
18	A	Gelijkvloers	Hoek ruimte tuinzijde	
19	A	Kelder	Trap	
20	A	Kelder	Plafond	
21	A	Kelder	Venster	
22	A	Kelder	Overzicht kelderruimte	
23	A	Kelder	Detail muur	
24	A	Kelder	Overzicht straatzijde	
25	A	Eerste verdieping	Detail plafond	
26	A	Zolderverdieping	Traphal	
27	A	Zolderverdieping	Overzicht tuinzijde	
28	A	Zolderverdieping	Dakvenster	
29	A	Zolderverdieping	Overzicht straatzijde	
30	A	Zolderverdieping	Dakconstructie	
31	A	Zolderverdieping	Schouw	
32	A	Zolderverdieping	Dicht gemaakte traphal	
33	A	Zolderverdieping	Plafond straatzijde	Aan de hoek van de middenrisaliet
34	A	Zolderverdieping	Venster straatzijde	Centraal in middenrisaliet
35	A	Zolderverdieping	Plafond	Aansluiting dakconstructie

Fotonummer	Blok	Verdieping	Ruimte/aanzicht	Bijkomende informatie
				achter tuitgevel op zadeldak
36	A	Zolderverdieping	Venster straatzijde	
37	A	Zolderverdieping	Overzicht ruimte straatzijde	
38	A	Zolderverdieping	Traphal	
39	A	Zolderverdieping	Dakconstructie	
40	A	Zolderverdieping	Gang	
41	A	Eerste verdieping	Venster straatzijde	Centraal in middenrisaliet
42	A	Eerste verdieping	Plafond	
43	A	Eerste verdieping	Plafond	
44	A	Eerste verdieping	Gang	
45	A	Eerste verdieping	Venster tuinzijde	
46	B		Tuingevel	
47	B		Zijgevel	
48	B		Detail tuingevel	
49	C	Gelijkvloers	Toegangsdeur	
50	B	Gelijkvloers	Toegangsdeur	
51	B	Gelijkvloers	Haard	
52	B	Gelijkvloers	Plafond	
53	B	Gelijkvloers	Bar	
54	B	Gelijkvloers	Vensters tuinzijde	
55	B	Gelijkvloers	Traphal	
56	B	Eerste verdieping	Gang	
57	B	Eerste verdieping	Traphal	
58	B	Eerste verdieping	Traphal	
59	B	Eerste verdieping	Vensters tuinzijde	
60	B	Eerste verdieping	Gang	
61	B	Eerste verdieping	Overzicht ruimte tuinzijde	
62	B	Eerste verdieping	Dicht gemaakte doorgang	
63	B	Eerste verdieping	Vensters straatzijde	
64	B	Eerste verdieping	Overzicht ruimte straatzijde	
65	B	Zolderverdieping	Detail muur traphal	
66	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
67	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
68	B	Zolderverdieping	Vloer	
69	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
70	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
71	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
72	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
73	B	Zolderverdieping	Overzicht ruimte tuinzijde	
74	B	Zolderverdieping	Dakconstructie + venster	
75	B	Zolderverdieping	Verluchtingsschouw	

Fotonummer	Blok	Verdieping	Ruimte/aanzicht	Bijkomende informatie
76	B	Zolderverdieping	Haard	
77	B	Zolderverdieping	Verluchtingsschouw	
78	B	Zolderverdieping	Verluchtingsschouw	
79	B	Zolderverdieping	Verluchtingsschouw	
80	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
81	B	Zolderverdieping	Deur	
82	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
83	B	Zolderverdieping	Verluchtingsschouw	
84	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
85	B	Zolderverdieping	Vloer	
86	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
87	B	Zolderverdieping	Dakconstructie	
88	B	Zolderverdieping	Gang	
89	B	Gelijkvloers	Pilaar	
90	B	Gelijkvloers	Pilaar	
91	B	Gelijkvloers	Houten planken	Afdekking smerput
92	B	Gelijkvloers	Venster straatzijde	
93	C		Zijgevel	
94	C		Voorgevel en zijgevel	
95	C		Zijgevel en achtergevel	
96	C	Gelijkvloers	Traphal	
97	C	Gelijkvloers	Plafond	
98	C	Zolderverdieping	Dakconstructie	
99	C	Zolderverdieping	Traphal	
100	C	Zolderverdieping	Dakconstructie	

9.2 Plannen met aanduiding fotolocaties

Blok A - gelijkvloers met aanduiding fotolocaties

Blok B - gelijkvloers met aanduiding fotolocaties

Blok C - gelijkvloers met aanduiding fotolocaties

Blok A - verdiepingen met aanduiding fotolocaties

Blok B - verdiepingen met aanduiding fotolocaties

Blok C - verdiepingen met aanduiding fotolocaties